

אמר רבי יצחק: היה עומד בתפלה וראה שוורים באים כנגדו, הריהו פוסק מתפלתו! כי אף בשור תם יש משום סכנה. כדתני רב אושעיא: מרחיקין משור תם [שלא הוחזק כנגחן] חמשים אמה מפני הסכנה, ומשור המועד [שנגח שלשה פעמים] מתרחק כמלא עיניו!

תנא משמיה דרבי מאיר: ריש תורא בדיקולא, סליק לאגרא ושדי דרגא מתותדי! והיינו ששור הוא בעל חי מסוכן, עד כדי כך, שאפילו כשהוא עסוק באכילתו מתוך סל של תבן, ברח מפניו ועלה לגג, והשלך אחריו את המדרגות העולות לגג, כדי שלא יעלה אחריו ויזיקך [ואמר בדרך גוזמא, שצריך לזוהר ממנו ביותר].

אמר שמואל: מה שאמרו ששור בעל חי מסוכן הוא, הני מילי בשור שחור, וביומי ניסן, מפני שאז השטן מרקד לו בין קרניו! שמתוך שעברו ימי הסתיו שבהם יבשה הארץ, ועתה רואה אותה מלאה דשאים, זחה דעתו עליו, ונכנס בו יצר הרע.

תנו רבנן: מעשה במקום אחד שהיה בו ערוך [בעל חי שנולד מכלאי נחש וצב], והיה מזיק את הבריות, באו והודיעו לו לרבי חנינא בן דוסא.

אמר להם: הראו לי את חורו!

הראוהו את חורו, נתן רבי חנינא בן דוסא את עקבו על פי החור, יצא הערוך ונשכו לרבי חנינא, ומת אותו ערוך.⁽⁵⁾

[כי כשהערוך נושך אדם – אם הערוך מגיע קודם למים, האדם מת, ואילו אם האדם מגיע למים לפניו, הערוך מת. ונעשה נס לרבי חנינא ונבקע מעין מתחת עקבו, ולכן מת הערוך]⁽⁶⁾.

נטלו רבי חנינא לערוך על כתפו, והביאו לבית המדרש, אמר להם: ראו בני, איך ערוך ממית, אלא החטא ממית!⁽⁷⁾

באותה שעה אמרו: אזי לו לאדם שפגע בו

5. המהרש"א תמה איך עמד רבי חנינא במקום סכנה וסמך על נס. והחיד"א [בפתח עינים] ביאר ע"פ דברי החינוך [תקמוז] שקצת בני אדם הקב"ה חפץ ביקרם ומסר את הטבע בידם, ורבי חנינא ידע שהוא מכללם, וכ"כ המהרש"א [תענית כ ב].

ובעיון יעקב ביאר שידע שכל חייו הוא שלוח משמים לטובת הכלל [שהרי הוא ניזון בקב חרובים, וכל העולם ניזון בזכותו] וראה בשו"ע [חומ"מ תכז] אם חייב להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל אחרים מסכנה ודאית. ובגליון הש"ס ציין ליפה מראה שכתב כי לצורך קידוש ה' שעשה מותר לסכן עצמו.

6. רש"י בשם בה"ג, ובחולין [קכז א] מצינו שהוא בריה הנוצרת מנחש וצב, ועליה הקב"ה אומר שתבא בריה שלא בראתי בעולמי ותפרע מהרשעים שמביאים בריות שלא בראתי, ויתכן שלכן אין לו תקנה אלא בכריאת מעין חדש לרפואתו [וראה בעל הטורים שמות י יז, ויערות דבש ח"ב ח, ושל"ה כי תצא תו"א ו].

7. ברוח חיים [אבות ה ה] כתב שמשום כך שנינו שם "לא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם", שהרי "לא לן אדם בירושלים ועבירה בידו", ולא יכלו להזיקם.